

- Семенченко, 2010* – Семенченко Н. Впровадження ідей здоров'язберігаючої педагогіки у навчально-виховний процес ВНЗ / Н. Семенченко // Педагогіка, психологія та методико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – N 11. – С. 113-116.
- Шапран, 2013* – Шапран Ю. П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів біології : [монографія] / Юрій Петрович Шапран. – Переяслав-Хмельницький : «Вид-во К С В», 2013. – 334 с.

REFERENCES

- Boychenko, 2005* – Boychenko T. Valeolohiya – mystetstvo buty zdorovym / T. Boychenko // Zdorov'ya ta fizychna kul'tura. – 2005. – N 2. – S. 1-4.
- Vasyna, 2010* – Vasyna N. A. Metodyka formyrovannya kompetentnosti zdorov'esberezhennya pry yzuchenyy razdela byolohyy : avtoref. dys. na soyskanye uch. stepeny kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 «Teoryya y metodyka obuchenyya y vospytannya» (byolohyya, uroven' obscheho obrazovannya) / N. A. Vasyna. – Astrakhan', 2010. – 23 s.
- Vashchenko, 2006* – Vashchenko O. Hotovnist' vchytelya do vykorystannya zdorov'yazberihayuchykh tekhnolohiy u navchal'no-vykhovnomu protsesi / O. Vashchenko, S. Svyrydenko // Zdorov'ya ta fizychna kul'tura. – 2006. – N 8. – S. 1-6.
- Yefrimova, 2010* – Yefrimova V. M. Zdorov'yazberizhuval'ni tekhnolohiyi u konteksti pedahohichnykh doslidzhen' / V. M. Yefrimova // Pedahohika, psykholohiya ta metodyko-biolohichni problemy vykhovannya i sportu. – 2010. – N 11. – S. 38 – 41.
- Semenchenko, 2010* – Semenchenko N. Vprovadzhennya idey zdorov'yazberihayuchoyi pedahohiky u navchal'no-vykhovnyy protses VNZ / N. Semenchenko // Pedahohika, psykholohiya ta metodyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. – 2010. – N 11. – S. 113 – 116.
- Shapran, 2013* – Shapran Yu. P. Formuvannya profesynoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv biolohiyi : [monohrafiya] / Yuriy Petrovych Shapran. – Pereyaslav-Khmeln'nyts'kyu : «Vyd-vo K S V», 2013. – 334 s.

Надійшла до друку 11.08.2014.

УДК 808.5:37.013.42

Наталія Янц

РИТОРИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

У статті теоретично обґрунтовано доцільність виділення риторичної компетентності як складової професійної компетентності соціального педагога, проаналізовано різні підходи до визначення сутності та структури риторичної компетентності.

Установлено, що риторичні вміння є професійно необхідними для майбутнього соціального педагога, а риторична освіта сприяє розвитку цілої системи особистісних якостей молодій людині (культури мислення, мовлення, поведінки, спілкування, виконавської майстерності, емоційної культури).

На основі аналізу тлумачень поняття «риторична компетентність» різними науковцями з'ясовано, що риторична компетентність майбутнього соціального педагога – це поєднання теоретичної та практичної готовності фахівця до продукування текстів різного типу відповідно до мети і ситуації публічного мовлення, умілого використання риторичних засобів з метою впливу на адресата в процесі мовної комунікації, риторичного й особистісного самовдосконалення.

У процесі дослідження виділено структурні компоненти риторичної компетентності: риторичні знання, уміння, набір необхідних якостей особистості, відповідні ціннісні орієнтації, досконале володіння мовленнєвою стратегією і тактикою, уміння керувати комунікативним процесом та здійснювати бажаний вплив на аудиторію.

Зазначено, що для ефективного здійснення професійно-риторичної діяльності, майбутньому соціальному педагогу необхідно знати предмет риторики, її тематику, термінологію, систему законів риторики, за якими організовується та скеровується мисленнєво-мовленнєва діяльність, методіку та основні етапи підготовки публічного виступу, прийоми переконання та ведення різних типів спору, історію античної й вітчизняної риторики.

Виділено риторичні вміння майбутнього соціального педагога, основними серед яких є: уміння готувати публічну промову і виступати з нею перед аудиторією; вести ділову розмову чи бесіду; володіти культурою конструктивного полілогу; давати загальнориторичну оцінку ефективності продукта мисленнєво-мовленнєвої діяльності; співвідносити мовлення з морально-етичними категоріями й поняттями; володіти технікою мовлення, невербальними засобами спілкування; створювати психологічний комфорт спілкування.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність, риторична компетентність, риторичні знання, риторичні вміння.

В статтє теоретически обоснована целесообразность выделения риторической компетентности как составляющей профессиональной компетентности социального педагога, проанализированы различные подходы к определению сущности и структуры риторической компетентности.

Установлено, что риторические умения являются профессионально необходимым для будущего социального педагога, а риторическое образование способствует развитию целой системы личностных качеств молодого человека (культуры мышления, речи, поведения, общения, исполнительского мастерства, эмоциональной культуры).

На основе анализа толкований понятия «риторическая компетентность» различными учеными установлено, что риторическая компетентность будущего социального педагога – это сочетание теоретической и практической готовности специалиста к продуцированию текстов разного типа в соответствии с целью и ситуацией публичной речи, умелого использования риторических средств с целью воздействия на адресата в процессе речевой коммуникации, риторического и личностного самосовершенствования.

В процессе исследования были выделены структурные компоненты риторической компетентности: риторические знания, умения, набор необходимых качеств личности, соответствующие ценностные ориентации, владение речевой стратегией и тактикой, умение управлять коммуникативным процессом и осуществлять желаемое воздействие на аудиторию.

Отмечено, что для эффективного осуществления профессионально-риторической деятельности, будущему социальному педагогу необходимо знать предмет риторики, ее тематику, терминологию, систему законов риторики, по которым организуется и направляется мыслительно-речевая деятельность, методіку и основные этапы подготовки публичного выступления, приемы убеждения и ведения различных типов спора, історію античної и отечественной риторики.

Выделены риторические умения будущего социального педагога, основными из которых являются: умение готовить публичную речь и выступить с ней перед аудиторией; вести деловой разговор или беседу; владеть культурой конструктивного полилога; давать общериторическую оценку эффективности продукта мыслительно-речевой деятельности; соотносить вещание с морально-этическими категориями и понятиями; владеть техникой речи, невербальными средствами общения; создавать психологический комфорт общения.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность, риторическая компетентность, риторические знания, риторические умения

The article gives theoretical reasons for the propriety of singling out rhetorical competency as an element of a social counselor's competency and analyzes various approaches to determining the essence and structure of rhetorical competency.

It has been established that rhetorical skills are professionally indispensable for a future social counselor, and rhetorical education promotes development of an entire system of personal qualities in a young person (culture of thinking, speaking, behavior, communication, artistic skills, and emotional culture).

Based on the analysis of interpretations given to the notion of «rhetorical competence», various scientists have found that rhetorical competence of a future social counselor combines theoretical and practical readiness of a specialist to production of texts of various types in accordance with the purpose and situation of public speaking, skilful use of rhetorical colors in order to influence the addressee in the course of speech communication, rhetorical and personal self-improvement.

In the process of this research, we have singled out the structural components of rhetorical competence: rhetorical knowledge, skills, set of necessary personal qualities, relevant value paradigms, perfect command of speech strategy and tactics, skills in management of the communication process and exerting the desired influence on the audience.

It has been noted that effective implementation of professional rhetorical activities requires the future social counselor to know the subject of rhetoric, its topics, terminology, the system of rhetoric laws which organize and rule the thought and speech activities, methodology and main stages in preparation of public performance, persuasion techniques and methods for conducting various types of arguments, and history of ancient and domestic rhetoric.

The main rhetorical skills of a future social counselor have been determined, including as follows: skills in preparation of public speeches and giving public performance; ability to conduct business conversation or counseling; knowledge of the culture of constructive polylogue; ability to give a general rhetoric assessment for effectiveness of a product of thought and speech activity; ability to correlate speech with moral and ethic categories and ideas; knowledge of speech techniques and non-verbal means of communication; ability to create psychologically comfortable communication environment.

Key words: competent approach, professional competence, rhetorical competence, rhetorical knowledge, rhetorical skills.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема формування риторичної компетентності майбутнього соціального педагога є надзвичайно актуальною, адже його професійна діяльність передбачає вміння спілкуватися з різними категоріями людей, вести гармонійний діалог, переконувати, виступати публічно тощо.

Зважаючи на зазначене, у край важливим, на наш погляд, є уточнення сутності та структури риторичної компетентності майбутнього соціального педагога, що, у свою чергу, сприятиме удосконаленню його фахової підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема компетентнісного підходу в освіті знаходиться в центрі уваги багатьох науковців (Л. Анциферова, Г. Балл, С. Батишев, І. Яшук та ін.).

Багато вчених присвятили свої дисертаційні дослідження проблемі формування компетентного фахівця (В. Баркасі, О. Білик, Н. Босак, І. Воробйова, Л. Голованчук, Ю. Головач, І. Дроздова та ін.). Сутність поняття професійної компетентності була предметом розгляду в роботах

І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Сластьоніна, М. Євтуха, О. Дубасенюк, О. Ломакіної та ін.

Зміст риторичної компетентності досліджували Л. Горобець, І. Іванчук, В. Нищета, О. Ворожбитова та ін. Проблеми комунікативно-риторичної компетентності соціального педагога частково висвітлювались у працях І. Звереві, Л. Коваль, Л. Міщик, А. Мудрика та ін.

Водночас аналіз наукової літератури свідчить, що незважаючи на інтерес дослідників до окресленої проблеми, окремі її аспекти залишаються маловивченими й досить актуальними, зокрема питання специфіки риторичної компетентності соціального педагога.

Метою написання статті є теоретичне обґрунтування доцільності виділення риторичної компетентності як складової професійної компетентності соціального педагога та аналіз сутності й структури риторичної компетентності соціального педагога.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових досліджень, присвячених професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів, свідчить про зростаючу популярність компетентнісного підходу.

Науковці зазначають, що саме такий підхід відображає інтегральний прояв професіоналізму, у якому поєднуються елементи професійної і загальної культури (рівень освіченості, достатній для самоосвіти і самостійного вирішення пізнавальних проблем), досвіду соціально-педагогічної діяльності та творчості, що конкретизується в певній системі знань, умінь, готовності до професійної діяльності [Професійна педагогічна освіта..., 2011: с. 11].

Компетентнісний підхід орієнтується на професійну компетентність майбутнього фахівця. Професійну компетентність науковці трактують як інтегративне особистісно-діяльнісне новоутворення, яке являє собою збалансоване поєднання знань, умінь і сформованої професійної позиції, що дозволяє самостійно та якісно виконувати завдання професійної діяльності і яке перебуває у відносинах діалектичної залежності з професійною спрямованістю особистості [Карпенко, 2006: с. 58-59]. Професійна компетентність включає в себе сукупність ключових, базових і спеціальних компетентностей. На наш погляд, важливою складовою професійної компетентності соціального педагога є риторична компетентність.

Згідно з метою нашого дослідження актуальним є обґрунтування доцільності виділення риторичної компетентності соціального педагога.

Звернемо увагу на визначені вченими фактори, що підтверджують необхідність виділення риторичної компетентності:

– нагальна потреба переконливого мовлення в різних видах суспільного і міжособистісного спілкування, на що орієнтує риторика (логос);

– необхідність формування образу вмілого мовця (оратора) із внутрішньою готовністю не лише спілкуватися, а й бути відповідальним за

сказане, пропагувати високу суспільну мораль, бути її зразком і носієм (етос);

– важливість проблеми емоційної культури в суспільстві (пафос);

– потреба досвіду вільно будувати діалог у різних ситуаціях мовлення із використанням усталених і схвалених суспільством формул, полегшують спілкування й роблять його бажаним. [Голуб, 2012b: с. 141].

Цілком погоджуючись із вищезазначеним, додамо, що сучасна риторична освіта розвиває в молодій людині цілу систему особистісних якостей, зокрема: культуру мислення (самостійність, самокритичність, глибину, оперативність, відкритість мислення, ерудицію), культуру мовлення (правильність, виразність, якість, точність, стислість, доцільність), культуру поведінки (ввічливість, тактовність, коректність, розкутість), культуру спілкування (повагу до співрозмовника через вивчення його інтересів, управління поведінкою аудиторії, залучення односторонців), культуру виконавської майстерності (виразність і доцільність жестів, поз, міміки, поглядів, правильність дикції та інтонації), тобто усе те, що потрібно сучасній молодій людині, для досягнення успіху як у професійному плані, так і в особистому житті.

Наголошуючи на необхідності формування риторичної компетентності в майбутніх соціальних педагогів зауважимо, що риторика – це класична і водночас молода наука про створення переконливого й дієвого мовлення; це багатофакторний різнорівневий процес оволодіння мистецтвом живого слова при емоційній та інтелектуальній взаємодії зі слухачем з метою педагогічного впливу на нього як на особистість. У цьому визначенні риторичні вміння набувають статусу самостійного педагогічного засобу в професійному арсеналі соціального педагога.

Усному слову в діяльності соціального педагога належить особлива роль. Соціальний педагог роз'яснює, консультує, переконує, виступає посередником при вирішенні спірних питань, вступає в дискусію, полеміку тощо. Отже, оптимальна мисленнєво-мовленнєва поведінка в будь-яких комунікативних ситуаціях для соціального педагога є професійною нормою, а риторичні вміння – професійно необхідними [Первушина, 2002: с. 1].

Розглядаючи сутність поняття «риторична компетентність», науковці трактують його як: здатність усвідомлено створювати, виголошувати й рефлексувати авторсько-адресний текст мовленнєвого/риторичного жанру відповідно до мети і ситуації публічного мовлення [Горобець, 2008: с. 215]; здатність мовця ефективно використовувати мовно-риторичні знання, вміння й досвід із метою гармонізації всіх видів спілкування, досягнення комунікативної мети, утвердження вищих морально-етичних і патріотичних ідеалів суспільства [Голуб, 2012a: с. 137]; володіння сукупністю взаємопов'язаних якостей, які визначають здатність людини до ефективного спілкування, особистісне ціннісне ставлення до спілкування

та досвід спілкування, спрямований на здійснення особистісно й соціально-значущої продуктивної діяльності [Симакова: с. 3].

На думку І. Іванчук, зміст риторичної компетентності полягає в усвідомленому і вмотивованому використанні риторичних засобів носіями вищого типу мовленнєвої культури з опорою на поєднання їх інтелектуальних, духовних, моральних якостей, що забезпечують як силу переконання емоційного спілкування впливу на адресата, так і можливість виразити особливості своєї особистості, створити неповторний образ оратора [Іванчук, 2008: с. 184].

О. Корчова риторичну компетентність майбутнього соціального педагога визначає як інтегровану якість, що виражається через здатність особистості унормовано, усвідомлено, риторично правильно використовувати мовні ресурси з метою продукування авторсько-адресного тексту, створюючи психологічний комфорт спілкування в умовах конкретної комунікації [Корчова, 2013: с. 27].

Аналіз тлумачень поняття «риторична компетентність» різними авторами дає змогу зробити висновок, що риторична компетентність майбутнього соціального педагога, це поєднання теоретичної та практичної готовності фахівця до продукування текстів різного типу відповідно до мети і ситуації публічного мовлення; умілого використання риторичних засобів з метою впливу на адресата у процесі мовної комунікації; риторичного й особистісного розвитку та самовдосконалення.

Питання структури риторичної компетентності нині залишається відкритим. Передусім це пояснюється складністю досліджуваної категорії та відсутністю її уніфікованого визначення. Зокрема І. Зимня, розкриваючи структуру компетентності особистості, обґрунтовує такі її компоненти: мотиваційний (здатність до прояву компетентності), когнітивний (володіння знаннями змісту компетентності), поведінковий (досвід прояву компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях), ціннісно-смысловий (ставлення до змісту компетентності та об'єкта її застосування), емоційний (емоційно-вольова регуляція процесу та результату прояву компетентності) [Зимня, 2003: с. 35].

Щодо структури риторичної компетентності, то науковці виділяють у її складі базові знання з риторики, вправність у питаннях організації мовленнєвої діяльності, здатність до прагматичної діяльності з використанням наявних підходів, способів та прийомів [Чувакин, 2007: с. 180]; уміння й навички, що забезпечують процес ефективної комунікації, ініціативність у спілкуванні, співвіднесення особистих цілей та цінностей із цілями та цінностями організації, команди, групи [Симакова: с. 2-3]. В. Нищета у своєму дослідженні основою риторичної компетентності називає поведінковий (діяльнісний) досвід. На думку науковця, для досягнення прагматичного результату того чи іншого мовленнєвого акту риторично компетентного суб'єкта недостатньо лише комплексу знань, умінь, навичок, експресивно-емоційних та логічних

засобів мови. В основі риторичної компетентності мають бути «володіння знаннями, уміннями, навичками й експресивно, емоційними, логічними засобами мови та здатність спрямовувати ці якості на досягнення запланованого прагматичного результату [Ницета, 2010: с. 96]».

Виходячи з вищевикладеного, до структури риторичної компетентності ми відносимо риторичні знання, уміння, набір необхідних якостей особистості, відповідні ціннісні орієнтації, досконале володіння мовленнєвою стратегією і тактикою, уміння керувати комунікативним процесом та здійснювати бажаний вплив на аудиторію.

Важливими компонентами риторичної компетентності є риторичні знання й уміння. Для ефективного здійснення професійно-риторичної діяльності майбутнім соціальним педагогам необхідно знати предмет риторики, її тематику, термінологію, систему законів риторики, за якими організовується та скеровується мисленнєво-мовленнєва діяльність, методика та основні етапи підготовки публічного виступу, прийоми переконання та ведення різних типів спору, ознайомитися з історію та кращими зразками античної й вітчизняної риторики.

Серед виділених науковцями риторичних умінь основними, на наш погляд, є: уміння готувати публічну промову і виступати з нею перед аудиторією; вести ділову розмову чи бесіду; володіти культурою конструктивного полілогу у формі публічного спору (дискусії, диспуту, полеміки); давати загальнориторичну оцінку ефективності продукта мисленнєво-мовленнєвої діяльності [Первушина, 2002: с. 14]; уміння співвідносити мовлення з морально-етичними категоріями й поняттями – істинністю, природністю, щирістю, тактовністю, демократичністю; володіння технікою мовлення, невербальними засобами спілкування; володіння топосами спілкування; уміння створювати психологічний комфорт спілкування [Корчова, 2013: с. 27].

Висновки. Таким чином, риторична компетентність є важливою складовою професійної компетентності соціального педагога. Розвиток риторичної компетентності майбутніх соціальних педагогів сприятиме підвищенню ефективності їх професійної діяльності та більш повній самореалізації особистості.

Стаття не окреслює всіх аспектів означеної проблеми. Подальшого науково-педагогічного пошуку потребує питання визначення теоретичних та методичних засад формування риторичної компетентності майбутнього соціального педагога.

ЛІТЕРАТУРА

- Голуб, 2012a – Голуб Н. Б. Риторична компетентність учнів старших класів [Текст] / Н. Б. Голуб // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2011 рік: наукове видання. – К.: Ін-т педагогіки, 2012. – 376 с., С. 137-138.
- Голуб, 2012b – Голуб Н. Б. Риторична компетентність учнів старших класів як показник сучасної мовної культури [Текст] / Н. Б. Голуб // Компетентнісний підхід у

- неперервній освіті / за ред. І. Г. Єрмакова. – Донецьк: Каштан, 2012. – 260 с., С. 140-147.
- Горобець, 2008* – Горобець Л. Н. Формирование риторической компетенции студентов-нефилологов в системе профессиональной подготовки в педагогическом вузе : дис. ... докт. пед наук: 13.00.02 / Горобець Людмила Николаевна. – Санкт-Петербург, 2008. – 477 с.
- Зимняя, 2003* – Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.
- Иванчук, 2008* – Иванчук И. А. Риторическая компетенция как важнейшая составляющая высокой речевой культуры и ее значение в современной жизни общества : задачи изучения и обучения [Электронный ресурс] / И. А. Иванчук // Роль риторики и культуры речи в реализации приоритетных национальных проектов : материалы XII междунар. науч. конф. по риторике (29-31 января 2008г.). – С. 183-186. – Режим доступа: <http://www.ritorika.info/novosti/konferenciya-2008/>.
- Карпенко, 2006* – Карпенко О. Зміст та структура професійної компетентності соціального працівника / О. Карпенко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2006. – № 4. – С. 54-59.
- Корчова, 2013* – Корчова О. М. Риторична компетентність як складник професійної підготовки соціальних педагогів / О. М. Корчова // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка : зб. наук. праць. Вип. 22 / Глухівський НПУ ім. О. Довженка; редкол.: О. І. Курок (відп. ред.) [та ін]. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2013. – С. 23-29 – (Серія: Педагогічні науки; вип. 22)
- Нищета, 2010* – Нищета В. А. Риторична компетентність учнів загальноосвітніх шкіл як педагогічна проблема / Нищета Володимир Анатолійович // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2010. – № 11. – С. 96-98.
- Первушина, 2002* – Первушина А. В. Формування риторичних умінь у майбутніх соціальних педагогів [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Первушина Анна Володимирівна ; Тернопільський державний педагогічний ун-т імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2002. – 22 с.
- Професійна педагогічна освіта..., 2011* – Професійна педагогічна освіта : компетентнісний підхід [Текст] / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с.
- Симакова* – Симакова Е. С. Риторическая компетентность специалиста в системе профессиональной подготовки [Электронный ресурс] / Е. С. Симакова – Режим доступа: <http://www.vshu.ru/files/letters237/simakova.doc>.
- Чувакин, 2007* – Чувакин А. А. Риторические компетенции филолога и содержание риторических дисциплин в университете: к вопросу о методике соотношения / А. А. Чувакин // Риторика и культура речи в современном информационном обществе. – Ярославль, 2007. – Т. 2. – С. 179-182.

REFERENCES

- Holub, 2012a* – Holub N. B. Rytorychna kompetentnist uchniv starshykh klasiv [Tekst] / N. B. Holub // Anotovani rezultaty naukovy-doslidnoi roboty Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy za 2011 rik: naukove vydannia. – K.: In-t pedahohiky, 2012. – 376 s., S. 137–138.
- Holub, 2012b* – Holub N. B. Rytorychna kompetentnist uchniv starshykh klasiv yak pokaznyk suchasnoi movnoi kultury [Tekst] / N. B. Holub // Kompetentnisnyi pidkhid u neperervnii osviti / za red. I. H. Yermakova. – Donetsk: Kashtan, 2012. – 260 s., S. 140-147.
- Horobets, 2008* – Horobets L. N. Formyrovanye rytorycheskoi kompetentsyy studentov-nefylohov v systeme professyonalnoi podhotovky v pedahohycheskom vuze : dys. ... dokt. ped nauk: 13.00.02 / Horobets Liudmyla Nykolaevna. – Sankt-Peterburh, 2008. – 477 s.

- Zymniaia, 2003* – Zymniaia Y. A. Ključevye kompetentsyy – novaia paradyhma rezultata sovremennoho obrazovaniia / Y. A. Zymniaia // Vysshee obrazovanye sehodnia. –2003. – № 5. – S. 34-42.
- Yvanchuk, 2008* – Yvanchuk Y. A. Rytorycheskaia kompetentsyia kak vazhneishaia sostavliaiushchaia vysokoi rechevoi kultury y ee znachenye v sovremennoi zhyzny obshchestva : zadachy yzucheniia y obucheniia [Электронный ресурс] / Y. A. Yvanchuk // Rol rytoryky y kultury rechy v realizatsyy pryorytetnykh natsyonalnykh proektov : materyaly KhII mezhdunar. nauch. konf. po rytoryke (29-31 yanvaria 2008h.). – S. 183-186. – Rezhym dostupa: <http://www.ritorika.info/novosti/konferencija-2008/>.
- Karpenko, 2006* – Karpenko O. Zmist ta struktura profesiinoi kompetentnosti sotsialnoho pratsivnyka / O. Karpenko // Sotsialna pedahohika: teoriia ta praktyka. – 2006. – № 4. – S. 54-59.
- Korchova, 2013* – Korchova O. M. Rytorychna kompetentnist yak skladnyk profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv / O. M. Korchova // Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka : zb. nauk. prats. Vyp. 22 / Hlukhivskiy NPU im. O. Dovzhenka; redkol.: O. I. Kurok (vidp. red.) [ta in]. – Hlukhiv : HNPU im. O. Dovzhenka, 2013. – S. 23–29 – (Serii: Pedahohichni nauky; vyp. 22)
- Nyshcheta, 2010* – Nyshcheta V. A. Rytorychna kompetentnist uchniv zahalnoosvitnykh shkyl yak pedahohichna problema / Nyshcheta Volodymyr Anatoliiyovych // Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka . Pedahohichni nauky. – 2010. – № 11. – S. 96-98.
- Pervushyna, 2002* – Pervushyna A. V. Formuvannia rytorychnykh umin u maibutnykh sotsialnykh pedahohiv [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Pervushyna Anna Volodymyrivna ; Ternopilskiy derzhavnyi pedahohichnyi un-t imeni Volodymyra Hnatiuka. – Ternopil, 2002. – 22 s.
- Profesiina pedahohichna osvita..., 2011* – Profesiina pedahohichna osvita : kompetentnisnyi pidkhid [Tekst] / za red. O. A. Dubaseniuk. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2011. – 412 s.
- Symakova* – Symakova E. S. Rytorycheskaia kompetentnost spetsyalysta v systeme professionalnoi podhotovky [Электронный ресурс] / E. S. Symakova – Rezhym dostupa: <http://www.vshu.ru/files/letters237/simakova.doc>.
- Chuvakyn, 2007* – Chuvakyn A. A. Rytorycheskye kompetentsyy fyloloha y sodержanye rytorycheskykh dystsyplin v unyversytete: k voprosu o metodyke sootneseniia / A. A. Chuvakyn // Rytoryka y kultura rechy v sovremennom ynformatsyonnom obshchestve. – Yaroslavl, 2007. – T.2. – S. 179–182.

Надійшла до друку 30.04.2014 р.